

«El que és
fonamental
és crear
un món habitable
per a tots, el que
vivim no ho és »

**Nicolás Castellanos, bisbe alliberat,
missioner a Bolívia**

Nicolás Castellanos en una imatge dels inicis de la Fundació Hombres Nuevos, on «s'ha promocionat l'autèntica fraternitat, germans i germanes tots iguals».

«L'Església no pot continuar centrada en els aspectes sacramentals, ha de desenvolupar la dimensió social i caritativa»

A través del marc limitat d'una pantalla, el penúltim bisbe nomenat per Pau VI transmet una onada d'energia i fe. Nicolás Castellanos Franco (Lleó, 1935) atén el nostre setmanari a través de videoconferència i repassa els seus anys d'episcopat a Palència (1978-1991), l'opció de marxar el 1992 de missioner a Santa Cruz de la Sierra (Bolívia), al barri marginal Plan 3000 on va crear la Fundació Hombres Nuevos, que va presidir fins al 2018. És Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia (1998) i ha estat candidat al premi Nobel de la Pau 2022. Acaba de publicar: *Memorias. Vida, pensamiento e historia de un obispo del Concilio Vaticano II* i *Cartas desde las periferias*, amb l'editor Rafael Lazcano.

87 anys complerts al febrer. Quin és el seu estat d'ànim?

Un creient, un deixeble de Jesús de Natzaret és sempre optimista. Quan era al Seminari em preguntava: «I quan tingui 80 anys tindrà la mateixa il·lusió?» Avui puc dir que

tinc la mateixa il·lusió i entusiasme que llavors, tinc el do de la salut i ganes de reduir les fronteres de la pobresa.

A *Cartas desde las periferias*, vostè diu que «al llarg de la meua vida, sempre he estat en actitud de redescobrir allò essencial, anar a allò fonamental». Què és el fonamental?

La veritable fraternitat universal dels homes i les dones. Crear un món habitable per a tothom, el que vivim no ho és. El papa Francesc ens diu que el remei a les malalties i els mals d'aquest món és la fraternitat. El camí és anar fent petites fraternitats on es practiqui la justícia, que és disposar de prou per viure amb dignitat.

Vostè és religiós agustí. Què li aporta aquest carisma?

El carisma agustinianà se centra en la interioritat, la veritat habita a l'interior de l'home, en l'amistat i la fraternitat. M'inspira continuar la fraternitat que va iniciar Jesús als camins de Galilea; per allà on he passat he intentat constituir petites

comunitats que tinguin la necessitat d'escoltar la Paraula de Déu, de resar i sortir al carrer i proclamar el Regne de Déu.

Veiem cases de religiosos que tanquen, envelliment i manca de vocacions. Com llegeix aquests signes dels temps?

És preocupant, ja que es posa en crisi la dimensió servicial, la diaconia. Un agnòstic, Habermas, deia que allà on s'acaba la filosofia comença la religió. Qui atendra els malalts terminals, malalts de sida, tota la marginació? L'Església no pot continuar centrada en els aspectes sacramentals, necessita més creativitat i diàleg amb el món d'avui, ha de desenvolupar la dimensió social i caritativa, estar a prop dels pobres, dels qui pateixen i practicar la justícia. Al capdavant, aquest és el motiu de la política: cercar el bé comú. El que el Papa està fent, en una visió profètica, és tornar la societat cap a l'Evangeli.

Bisbe a Palència

Quin record guarda de la seva època de bisbe a Palència?

El meu record és tremendament alegre, feliç, esperançador. Vaig ser un bisbe *del poble* i *amb* el poble, vaig intentar escoltar des del primer moment amb assemblees a les 9 zones pastorals de la diòcesi. En una realitat rural, postergada, marginada vaig intentar portar el missatge de Jesús a aquest poble. Som la Castella buida, vam aconseguir crear esperança a la gent, que tenia ganes d'estrenar un bisbe per aplicar el Concili Vaticà II. Va ser una experiència de fraternitat.

Què el va portar a renunciar-hi? Què va hi guanyar i què hi va perdre amb aquesta decisió?

Va arribar un moment que vaig sentir la crida de l'Esperit a encarnar-me en el món dels pobres. Vaig triar Bolívia perquè era el país més pobre d'Amèrica Llatina després d'Haití. A més, no m'hi veia, com a bisbe vell. Només presideix el qui serveix, com diu sant Agustí.

Vostès va formar durant diversos anys a Roma (Universitat Pontifícia Salesiana i *Teresianum*). Quin paper té la cúria a l'Església en relació amb el Poble de Déu?

Cal reconèixer els serveis que fa, però, els teòlegs més eximis i algun cardenal han dit que una cosa és el Successor de Pere i una altra la cúria.

Castellanos servint menjar al Centre de Fills de la Zafra, a Montero.

Estem en el camí correcte amb el darrer document *Praedicate Evangelium*. La cúria també s'ha de convertir i ser evangelitzadora, ja que ha realitzat grans limitacions i traves. És un estament pesant, més aviat conservador a qui costa acceptar les novetats del Concili Vaticà II.

Bolívia i Llatinoamèrica

El continent llatinoamericà històricament és al llindar de l'abisme. Quins són els seus pecats principals? I les qualitats?

Aquest és el continent de l'esperança. Acostumo a dir que al nord teniu els mitjans per viure i us falten raons per existir. Al sud no tenim els mitjans, però de raons per existir ens en sobren. Vaig trobar un poble solidari, comunitari, religiós, amb totes les seves màgies i ritus... però en el fons un poble que es refia de Déu. La corrupció, el contraban, l'extorsió i el narcotràfic són les grans nafres de l'hemisferi sud, davant de les quals els governs no fan res.

La seva opció han estat els empobrits, quines són, segons la seva

«L'Església ha de ser ferment, no li ha d'importar el nombre, ni el poder, ni la influència»

«A l'Església totes les decisions les prenen homes i, a més a més, grans. És urgent revertir-ho i que la dona decideixi»

experiència, les claus per acostar-s'hi i ajudar a superar situacions d'injustícia?

La primera cosa, cal escoltar el poble, la realitat sagnant, injusta i cruel que viu, i des d'aquí, amb ells, buscar solucions. Res per al pobre, tot amb el pobre. Quan vaig arribar-hi calia resoldre els problemes reals: vam crear 100 escoles, al cap d'un mes de ser aquí teníem un centre de nens desnodrits (hem pogut salvar 5.000 vides, avui ja no cal) i vam construir 16 temples. Hem format 5.000 professionals amb sensibilitat social, que fan 4 hores de voluntariat a la setmana. Tot això s'ha impulsat des de la Fundació Hombres Nuevos.

L'Església

L'Església catòlica s'apaga a llocs com Llatinoamèrica o Europa?

Una cosa és Europa i una altra Amèrica Llatina. Aquí *Diosito* segueix significant i estant present, encara que hi ha la secularització. L'Església aquí és la institució amb

més credibilitat, perquè està amb els pobres, amb els qui pateixen, amb els malalts. Continua sent un ferment transformador a Amèrica Llatina. A Europa, l'Església hauria de tenir més creativitat, més diàleg amb la societat actual i més fe i confiança en l'Esperit Sant.

L'Església hauria de deixar de preocupar-se per les estadístiques i el nombre de fidels?

Estic d'acord amb el meu amic José M. Castillo que l'Església ha seguit més la Religió que l'Evangeli. L'Església ha de ser ferment, no li ha d'importar ni el nombre, ni el poder, ni la influència. Una Església amb menys estructura i menys poder, amb més presència al món pobre i al món rural. Em trenca l'ànima que els nostres infants no puguin fer tres àpats al dia i això els influeix en el rendiment escolar. Un govern que no inverteix en educació no inverteix en desenvolupament social. L'Església continua sent necessària.

Què opina de la qüestió dels abusos a menors a l'Església?

No hi ha dret, i per mi és una sorpresa. Vaig ser provincial dels agustins i bisbe a Palència, i mai vaig tenir una denúncia de pedràstia. Quan ha sortit tot això, m'ha resultat molt trist i dolorós. Hi ha un mal a l'arrel: l'Església ha anat més a l'autoritat per poder que per fraternitat. Si hi ha amor i afecte, no hi ha explotació ni abusos. La solució és tornar a l'Evangeli, que l'Església sigui comunió fraterna i missió alliberadora. Cal recuperar el Déu de Jesús, que és Pare, Mare, tendresa, compassió.

Com veu la situació de la dona avui a l'Església? Hi ha res a resoldre?

El papa Francesc està fent passes de gegant, com ha de ser. Com va tractar Jesús la dona? No hi consta cap paraula de censura a la dona. La crítica que faig a l'Església és perquè la dona no té capacitat de decisió. Totes les decisions les prenen homes i, a més a més, grans. És urgent revertir-ho i que la dona decideixi.

El Sínode sobre la sinodalitat està despertant, a parts iguals, esperança i sospita. Quins fruits pot donar i quin propòsit considera que té el Papa?

Ja és molt prendre consciència

que l'Església d'avui ha de ser sinodal, estem recorrent un mateix camí, tots iguals, germans i serveis diferents. És l'esquema del Concili Vaticà II: una església circular i al centre Jesús; només importa el Regne, l'Evangeli i que els pobres arribin a tenir-hi el protagonisme: ser evangelitzats i ser evangelitzadors.

Mirar el món

L'home continua solucionant les divergències amb les guerres. Què li fa mal, d'aquest món? Quin bàlsam aplicar-hi?

Em fan mal la violència, les guerres, la injustícia, la insolidaritat. No és just que hi hagi uns interessos individualistes, de poder, de diners i que no resolguem les grans causes de la humanitat, com suprimir la fam al món. Manca crear la cultura de la pau, que ha de néixer de la justícia, d'una distribució dels béns més equitativa. La desigualtat és un dels problemes més seriosos i els polítics promouen interessos bastards del grup dels rics, mentre els empobrits queden tirats a la cuneta de la vida. L'Església ha de continuar sent aquest ferment transformador que a poc a poc torna a Jesús de Natzaret, cap al Regne, on hi hagi justícia, pa per a tothom, la utopia de la fraternitat universal. I no oblidar que la resta ho fa Déu. Per això, hem de ser persones orants i alhora persones que es comprometen amb els vulnerables i surten al carrer a anunciar bones noves i a denunciar allò que no permet que l'home visqui amb dignitat.

Quins signes de mort i quins de resurrecció troba en la història de la humanitat?

La història és única i hi ha signes de vida i de mort. L'Església ha de ser un signe de vida, d'esperança, de solidaritat, de dir que un altre món és possible. De signes de vida n'hi ha molts: a la televisió veiem que hi ha un feminicidi però en aquell mateix moment hi ha milions de persones de credos diferents que estan fent el bé, i això no es comptabilitza. Sembla que la psicologia malalta de l'home només es fixi en la maldat. Entre els signes de mort, l'extorsió impedeix que els pobles tinguin esperança.